

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ХОЛДИНГАМИ

Становлення інноваційної економіки України обумовлює більш високий рівень конкурентоспроможності промисловості як її ключової складової. Однією з ефективних форм виробничого управління вітчизняними підприємствами виступає система корпоративного управління, яка забезпечує реалізацію моделі довгострокового стійкого розвитку. Під корпоративним управлінням в акціонерних товариствах розуміється система відносин між органами управління і посадовцями емітента, власниками цінних паперів (акціонерами, власниками облігацій та інших цінних паперів), а також іншими зацікавленими особами, так чи інакше залученими до управління емітентом як юридичною особою.

В умовах сучасного індустріального зростання відбувалося формування принципів ефективного керівництва, які були сформульовані класиками теорії управління: Г. Емерсоном, Ф. Тейлором, А. Файолем. Найбільш комплексні і складні концепції управління, розроблені в минулому столітті, пов'язані з системним і ситуаційним підходами до управління.

Значимий внесок у розвиток наукових уявлень про спрямованість і характер корпоративного управління внесли представники за-рубіжних економічних шкіл – І. Ансофф, Р. Брейлі, С. Майерс, О. Фішер, К. Холт та ін.

Теоретичні основи корпоративного управління розглядалися в працях таких дослідників, як А. Аганбегян, В. Бандурін, В. Бородин, Ю. Вінслав, Т. Гаврилова, Є. Губіна, В. Іноземців, В. Ковальов, Е. Ко-ротков, І. Мазур, В. Млинців, П. Наймушин, Н. Ольдерогге, І. Самойлов, А. Рожков, О. Романова, В. Тігов, І. Ткаченко, В. Шапіро, В. Шейн та ін.

Сучасні проблеми корпоративного управління досліджувалися багатьма вітчизняними ученими, серед них А. Астапович, О. Бесту-жева, Д. Вайнштейн, Г. Галобурда, Д. Голубков, М. Гутброда, А. Єрмо-лін, Д. Ісаєв, Б. Коваленко, Л. Лукачева, О. Писарева, А. Чернявський та ін, які розглядають поступове становлення корпорацій починаючи від стародавніх часів та закінчуючи сучасним етапом. Ми зупинимося лише на окремих факторах створення корпорацій в різних країнах.

Концепція «співучасників» розглядається в найбільш широкому трактуванні корпоративного управління – це врахування і захист інвесторів, як фінансових, так і нефінансових, які вносять свій внесок у діяльність корпорації. При цьому до нефінансових інвесторів можуть відноситися службовці (специфічні навички для корпорації), поста-чальники (специфічне устаткування), місцева влада (інфраструктура і податки в інтересах корпорації). Корпорації, управління якими здійснюється відповідно до концепції вартості капіталу акціонерів, концентруються на діяльності, здатній підвищити вартість корпорації (тобто вартість капіталу акціонерів), і скорочують масштаби діяльності або продають підрозділи, які не можуть сприяти підвищенню вартості ком-панії [4, с. 132].

З точки зору підприємства в цілому, добросовісне корпоративне управління складається з трьох елементів:

- етичних основ діяльності компанії, що полягає в дотриманні інтересів акціонерів;
- досягнення довгострокових стратегічних завдань його власників – наприклад, високої прибутковості в довгостроковій перспективі, більш високих показників прибутковості, ніж у лідерів ринку, або ж прибутковості, яка перевищує середній показник по галузі;
- дотримання усіх юридичних і нормативних вимог, що пред'являються до компанії.

Якщо не вважати дотримання компанією юридичних і нормативних вимог більшою мірою, ніж органів влади, контроль за корпоративним управлінням здійснює ринок. При невиконанні правил добросовісного корпоративного управління компанії загрожують не штрафи, а втрата репутації на ринку капіталів. Ця втрата приведе до зниження інтересу інвесторів і падіння фондових котирувань. Крім того, це обмежить можливості для подальших операцій і капітало-вкладень в компанію з боку зовнішніх інвесторів, а також завдасть збитку перспективним емісії нових цінних паперів. Тому в цілях збереження інвестиційної привабливості західні компанії надають велике значення дотриманню норм і правил корпоративного управління. Захист прав інвесторів за рахунок вдосконалення корпоративного управління дає ефект, що виходить за рамки власне корпоративних ризиків [2, с. 246]. Вдосконалення корпоративного управління впливає також на корпоративну політику в цілому, скорочуючи макроекономічні ризики. Одним з найважливіших напрямів такого роду зусиль стала розробка рекомендацій, що стосуються практики корпоративного управління в акціонерних компаніях. Прикладом можуть служити принципи корпоративного управління, розроблені «Організацією економічного співробітництва і розвитку» (ОЕСР) [3, с. 150].

Згодом в окремих країнах були розроблені власні зведення, принципи і кодекси корпоративного управління, які покликані переконати інвесторів (передусім міноритарних) в тому, що компанії діятимуть в інтересах акціонерів і створюватимуть їм можливості для оперативного отримання достатньої інформації про стан справ в компаніях. Міжнародними організаціями, об'єднаннями інвесторів, урядами різних країн і компаніями було прийнято близько 90 кодексів корпоративного управління, що є зведенням стандартів, які добро-вільно приймаються, і внутрішніх норм, що встановлюють порядок корпоративних відносин. Основу кодексів корпоративного управління складають рекомендації з основних питань корпоративних відносин. Не існує єдиної моделі ефективного корпоративного управління. Тим часом робота, проведена в ОЕСР, дозволила виявити деякі загальні елементи, що лежать в основі корпоративного управління.

У рекомендаційному документі ОЕСР («Принципи корпоративного управління») визначені принципові позиції місії корпорацій, які ґрунтуються на цих загальних елементах. Вони сформульовані так, щоб охопити різні існуючі моделі. Ці «Принципи» зосереджені на проб-лемах управління, що виникли в результаті відділення власності від управління. Деякі інші аспекти, що стосуються процесів ухвалення рішень в компанії, такі, як екологічні і етичні питання, також взяті до уваги, але в детальнішій формі вони розкриті в інших документах ОЕСР (включаючи «Керівництво» для транснаціональних підприємств, «Кон-венцію» і «Рекомендацію по боротьбі з хабарництвом»), а також в документах інших міжнародних організацій. Ступінь дотримання кор-пораціями базових принципів належного корпоративного управління стає все більш важливим чинником при ухваленні рішень з питань інвестицій. Особливе значення мають відношення між практикою управ-ління корпораціями і можливостями компаній знаходити джерела фінансування, використовуючи набагато ширше коло інвесторів. На корпоративне управління також впливають відношення між учасни-ками системи управління. Акціонери, що мають контрольний пакет акцій, якими можуть бути фізичні особи, сім'ї, альянси або інші кор-порації, що діють через холдингову компанію або через взаємне воло-діння акціями, можуть істотно вплинути на корпоративну поведінку.

Фінансові кризи останніх років підтверджують, що принципи прозорості і підзвітності є найважливішими в системі ефективного управ-ління корпорацією. Структура корпоративного управління повинна забезпечувати своєчасне і точне розкриття інформації з усіх істотних питань, що стосуються корпорації, включаючи фінансовий стан, резуль-тати діяльності, власність і управління компанією.

Публічне розкриття інформації зазвичай потрібно, як мінімум раз на рік, хоча в деяких країнах таку інформацію необхідно пред-ставляти раз на півроку, раз на квартал або навіть ще частіше у разі істотних змін, що сталися в компанії.

Серед найбільш важливих специфічних проблем формування моделей корпоративного управління і контролю слід виділити: від-носно нестабільну макроекономічну і політичну ситуацію; несприят-ливий фінансовий стан великої кількості новостворених корпорацій; недостатньо розвинене і відносно суперечливе законодавство в цілому; домінування в економіці великих корпорацій і проблема монополізму; у багатьох випадках значна первинна «розпиленість» володіння ак-ціями; проблема «прозорості» емітентів і ринків і як наслідок – відсут-ність (нерозвиненість) зовнішнього контролю за менеджерами колиш-ніх державних підприємств; слабкі внутрішні і зовнішні інвестори, що побоюються багатьох додаткових ризиків; відсутність (забуття) тради-цій корпоративної етики і культури; корупція та інші кримінальні ас-пекти проблеми [1, с. 303].

Після закінчення реструктуризації і завершення «корпоратив-них воєн» багато власників змогли відійти від оперативного управ-ління, делегуючи повноваження професійним менеджерам. Розділення функцій менеджменту і власності було свідомим кроком керівництва ряду великих компаній по вдосконаленню управлінської структури.

Корпоративне управління не може розвиватися без підви-щення ефективності функцій держави, а якість державного регулю-вання, у свою чергу, залежить по ряду аспектів від відносин, що скла-лися в діловому середовищі. Національна рада з корпоративного управ-ління повинна стати одним з важливих майданчиків для діалогу біз-несу і влади – адже підприємці і владні структури практично одно-часно прийшли до розуміння того, що питання корпоративного управ-ління висуваються на перший план. Якісне корпоративне управління – фундаментальна потреба бізнес-співтовариства в Україні.

Література

1. Балашов А. П. Антикризисное управление / А. П. Балашов. – Новосибирск, 2010. – 346 с.
2. Виханский О. С. Менеджмент / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – 3-е изд. – М. : Гардарики, 2010.– 371 с.
3. Гевко І. Б. Методи прийняття управлінських рішень / І. Б. Гевко. – Київ : Кондор, 2009. – 187 с.
4. Задихайло Д. В. Корпоративне управління / Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова. – Харків : Еспада, 2003. – 688 с.